

ФУНКЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

FUNCTIONS OF INFORMATION AND COMMUNICATION SUPPORT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINE

У статті визначено функції інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні як комплексні напрямки створення, розвитку та підтримки інформаційно-комунікаційної інфраструктури як елементу управління освітнього процесу, що сприяють створенню інноваційного, інтерактивного та доступного освітнього середовища, яке відповідає національним освітнім вимогам та завданням, забезпечуючи рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу. Сформовано функції інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу: 1) інформаційна; 2) комунікаційна; 3) організаційна; 4) інтерактивна; 5) інноваційна; 6) безпекова; 7) аналітична. Розкрито, що інформаційна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу є ключовою складовою сучасної освіти, що забезпечує всіх учасників доступом до освіти. Інформаційна функція також передбачає інтеграцію національних освітніх систем у міжнародний інформаційний простір, що сприяє обміну досвідом, доступу до світових наукових досягнень та підвищенню конкурентоспроможності національної освіти. Встановлено, що комунікаційна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу є критично важливою для ефективного освітнього процесу, що включає створення сприятливих умов для взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу (викладачами, студентами, адміністрацією та іншими зацікавленими сторонами), для розвитку умінь спілкування та вирішення питань професійного, культурного та громадянського змісту. Зазначено, що організаційна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу полягає в створенні та підтримці ефективної інфраструктури для управління освітньою діяльністю за допомогою сучасних технологій, що може включати: розробку та підтримку цифровізованого освітнього процесу; моніторинг освітнього процесу; автоматизацію адміністративних процедур освітнього процесу тощо. Розкрито, що інтерактивна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу є ключовим елементом сучасного навчання, що передбачає функціонування освітнього середовища через використання віртуальних платформ, гейміфікацію та персоналізацію навчання. Визначено, що інноваційна функція полягає у впровадженні новітніх технологій та методик у освітній процес, що сприяє підвищенню його якості та ефективності, та включає використання цифрових освітніх ресурсів, інтерактивних платформ, онлайн-курсів чи інших інноваційних інструментів, які дозволяють зробити освітній процес більш новітнім, гнучким та персоналізованим.

Ключові слова: державна інформаційна політика, інформаційне забезпечення, інформаційне суспільство, інформація, координація, механізм, освіта, процедури, суб'єкти, технології.

The article defines the functions of information and communication support of the educational process in Ukraine as complex directions of creation, development and support of information and communication infrastructure as an element of management of the educational process, which contribute to the creation of an innovative, interactive and accessible educational environment that meets national

educational requirements and tasks, providing equal opportunities for all participants in the educational process. The functions of information and communication support of the educational process have been formed: 1) informational; 2) communication; 3) organizational; 4) interactive; 5) innovative; 6) safe; 7) analytical. It was revealed that the information function of information and communication support of the educational process is a key component of modern education, which provides all participants with access to education. The information function also provides for the integration of national educational systems into the international information space, which promotes the exchange of experience, access to world scientific achievements, and increasing the competitiveness of national education. It has been established that the communication function of information and communication provision of the educational process is critically important for an effective educational process, which includes the creation of favorable conditions for interaction between all participants of the educational process (teachers, students, administration and other interested parties), for the development of communication skills and problem solving professional, cultural and civic content. It is noted that the organizational function of information and communication support for the educational process consists in creating and maintaining an effective infrastructure for managing educational activities using modern technologies, which may include: development and support of a digitalized educational process; monitoring of the educational process; automation of administrative procedures of the educational process, etc.

It was revealed that the interactive function of information and communication support of the educational process is a key element of modern education, which involves the functioning of the educational environment through the use of virtual platforms, gamification and personalization of education. It was determined that the innovative function consists in the introduction of the latest technologies and methods into the educational process, which contributes to increasing its quality and efficiency, and includes the use of digital educational resources, interactive platforms, online courses or other innovative tools that allow making the educational process more modern, flexible and personalized.

Key words: *state information policy, information provision, information society, information, coordination, mechanism, education, procedures, subjects, technologies.*

Актуальність теми. На сьогодні потенційні можливості розвитку суспільства все більше визначаються рівнем та ефективністю інформаційно-комунікаційних систем, а інформаційна складова набуває дедалі більшого значення і стає одним із найважливіших елементів розвитку сучасного суспільства. Інформаційне суспільство – це суспільство, де інформація і знання стають основними продуктами виробництва і споживання. Активний інформаційний обмін, що здійснюється у всіх сферах, стає основою життєдіяльності людини інформаційного суспільства, а освіта – тією сферою суспільних відносин, що сприяє адаптації людини до динамічних змін в умовах поширення інтенсивних інформаційних потоків [3].

Виникає потреба широкого впровадження інновацій в освітній процес. У цьому контексті важливим є розвиток відповідних функцій освіти, що стають домінуючими в сучасних освітніх процесах та сприяють формуванню креативної особистості і, окрім забезпечення передачі знань, передбачають створення умов для обміну думками, поглядами, висловлювання власних позицій та міркувань. Поширення новітніх комунікацій та поява Інтернету стали одним із основних процесів, що мають значний вплив на освітню сферу суспільних відносин та сприяють використанню інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій. У мережевому суспільстві нові інформаційні технології сприяють тому, що знання та інформація стають доступнішими. З'являються нові форми навчання, інформаційне забезпечення яких здійснюється на «базі інструментарію сучасних інформаційних систем освіти» з використанням інформаційних можливостей Інтернет-технологій та мережевих комунікацій. Відкритість освітньої сфери і готовність до змін та налаштованість на комунікацію формують нові функції освіти в умовах інформаційного суспільства. Це, своєю чергою, призводить до зміни домінантних характеристик освіти індустріального суспільства [3].

Огляд останніх досліджень. На проблематику інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні звертали увагу провідні вчені у галузі адміністративного та

інформаційного права: І. В. Арістова, О. М. Бандурка, К. І. Беляков, О. В. Джафарова, О. Ю. Дрозд, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. І. Олефір, І. В. Панова, С. О. Шатрава та інші.

Відаючи належне досягненням науковців, сьогодні існує потреба нового підходу до формування теоретичного підґрунтя та практичної реалізації оновленої моделі інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні з позицій адміністративного та інформаційного права.

Однак, діючи проблеми оптимізації використання ресурсів та надання якісних послуг на місцевому рівні в Україні підкреслюють актуальність наукових досліджень у сфері діяльності об'єднаних територіальних громад.

Мега статті полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теорії адміністративного та інформаційного права, систематизації нормативно-правових актів, та визначення практичної діяльності суб'єктів освітнього процесу, розкрити функції інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні.

Виклад основних положень. Теоретики права визначають функції держави як основні напрями її діяльності, що зумовлені її цілями і завданнями та конкретизують її сутність. Відображають динамічну сторону державного буття, виявляються у функціях органів держави основних напрямках (видах) їх діяльності у межах законодавчо встановленої компетенції. Компетенцією органів держави є сукупність їх прав і обов'язків (повноважень), спрямованих на досягнення мети і вирішення завдань. Не варто ототожнювати функції держави з функціями її органів, хоч вони й тісно пов'язані. Кожна функція держави зумовлена її сутністю, соціальним призначенням; характеризується комплексністю, внутрішньою єдністю, системними цілеспрямованими зв'язками між видами діяльності держави; відзначається відомою самостійністю, однорідністю, повторюваністю [5, с. 80].

Однією з функцій держави є освітня. Освітня функція держави – це комплексний напрям діяльності держави, спрямований на забезпечення розвитку та функціонування системи освіти відповідно до національних цілей та завдань, що охоплює управління та контроль за освітніми процесами, встановлення меж правового регулювання, та забезпечення основних прав та свобод суб'єктів освітнього процесу. Освітня функція держави реалізується через діяльність спеціалізованих державних органів та інституцій, які діють у межах визначених законодавством повноважень, і забезпечує інтеграцію різних видів освітньої діяльності в єдину, цілісну систему. Освітня функція держави є невід'ємною складовою її соціального призначення, відображаючи відповідальність держави за формування освіченого, компетентного та культурного суспільства.

Якщо інтегрувати загальнотеоретичні положення, можна сформулювати авторське бачення щодо поняття функцій інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні. На наш погляд, функції інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні – це комплексні напрями створення, розвитку та підтримки інформаційно-комунікаційної інфраструктури як елементу управління освітнього процесу, що сприяють створенню інноваційного, інтерактивного та доступного освітнього середовища, яке відповідає національним освітнім вимогам та завданням, забезпечуючи рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу.

Реалізація таких функцій служить важливим чинником подальшого успішного розв'язання всіх соціально-економічних проблем освіти [7, с. 16]. Якщо перейти до класифікації, то аналіз ролі й функцій сучасної освіти та її окремих напрямів дав змогу І. Кореневій виокремити такі кластери функцій освіти для сталого розвитку: соціально-економічний, соціально-політичний та соціокультурний. Соціально-економічні функції освіти для сталого розвитку (науково-дослідна, професійної підготовки, науково-практична) спрямовані на формування та розвиток наукового, технічного й кадрового потенціалу суспільства. Соціально-політичні функції (забезпечення соціального контролю, гомогенізації суспільства, соціальної селекції та активізації соціальних переміщень, ідеологічна) спрямовані на саморегуляцію соціуму, соціальну мобільність, згуртування суспільства, створення ідеологічних орієнтирів для забезпечення сталого розвитку та високого рівня безпеки відповідно до загальноцивілізаційних процесів. Соціокультурні функції (пізнавальна, виховна, технологічна, людинотворча, соціалізації особистості, гуманістична) дають спроможність формувати особистість на цінностях та ідеалах сталого розвитку, зберігати й передавати поколінням духовну спадщину [6, с. 13].

На наш погляд, можна сформулювати наступні функції інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу:

- 1) інформаційна;

- 2) комунікаційна;
- 3) організаційна;
- 4) інтерактивна;
- 5) інноваційна;
- 6) безпекова;
- 7) аналітична.

Далі слід проаналізувати особливості кожної функції. Завданнями, які є першоосновою інформаційної функції, на сучасному етапі розбудови нашої держави є: створення правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових та інших умов для реалізації інформаційних прав людини і громадянина, інформаційних потреб суспільства; формування системи національних інформаційних ресурсів; забезпечення національної інформаційної безпеки і в перспективі побудова інформаційного суспільства [4, с. 119].

Отже, інформаційна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу є ключовою складовою сучасної освіти, що забезпечує всіх учасників доступом до освіти. Інформаційна функція також передбачає інтеграцію національних освітніх систем у міжнародний інформаційний простір, що сприяє обміну досвідом, доступу до світових наукових досягнень та підвищенню конкурентоспроможності національної освіти. Відповідно, інформаційна функція в освітньому процесі є багатоаспектною та комплексною, забезпечуючи не лише доступ до інформації, але й формуючи інформаційну культуру, підтримуючи навчальний процес та забезпечуючи інформаційну безпеку.

Якщо у традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації, то у нових умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення, формування комунікативних умінь та практичної підготовки молоді до активної життєдіяльності у постійно мінливому соціальному середовищі. Сучасна вища освіта, що є одним із найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства загалом, повинна повною мірою відповідати вимогам часу. Саме тому, в умовах становлення інформаційного суспільства, виникає потреба широкого впровадження інновацій в освітній процес. У цьому контексті, важливим є розвиток комунікаційної функції освіти, що є домінуючою в сучасних освітніх процесах та сприяє формуванню креативної особистості, здатної до ефективної професійної діяльності в умовах розвитку інформаційного суспільства [3].

Комунікаційна функція освіти в навчанні та вихованні молоді є об'єктивно необхідною. Комунікаційна функція символізує кроки, які покликані робити викладачі з метою забезпечення навчально-виховного діалогу зі студентами, під час обговорення, осмислення, практичного вирішення питань професійного, культурного, громадянського змісту й спрямованості. Спілкування є умовою порозуміння, постановки питань та отримання необхідної відповіді. Саме тому перед освітою постає важливе завдання, а саме – забезпечити відкрите спілкування та взаємодію зі студентами задля того, щоб складні і, часом, неоднозначні питання професійного, суспільного та, навіть, особистого життя отримували діалектичне осмислення з урахуванням поглядів та позицій, які набули актуального характеру [2, с. 44–50].

Комунікаційна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу є критично важливою для ефективного освітнього процесу, що включає створення сприятливих умов для взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу (викладачами, студентами, адміністрацією та іншими зацікавленими сторонами), для розвитку умінь спілкування та вирішення питань професійного, культурного та громадянського змісту. Комунікаційна функція сприяє формуванню в учасників освітнього процесу здатності критично осмислювати інформацію, генерувати нові ідеї та підходи до вирішення проблем, підтримуючи розвиток командної роботи та співпраці, що створює сприятливе середовище для колективного вирішення проблем та реалізації спільних проєктів.

Серед функцій освіти заслуговує уваги також організаційна функція. Її сутність полягає в організації різних видів та напрямів діяльності студентів, пов'язаної з використанням, збереженням і примноженням цінностей у повсякденному житті, навчанні, праці, дозвіллі. Відомо, що у навчально-виховному процесі молоді люди набувають певні знання, збагачують свої поняття та уявлення про цінності громадянського суспільства, визначаються у своїх поглядах, світоглядних орієнтаціях та ідеалах суспільно-політичного, морально-правового, культурологічного змісту. Водночас, у їх життєдіяльності актуального характеру набувають питання, пов'язані з прийняттям самостійних рішень, визначенням свого ставлення до певних ситуацій, що мають

місце в суспільно-політичному житті, морально-правових відносинах, практиці використання широкого спектру громадянських цінностей, прав та свобод. У зв'язку з цим перед освітою постають завдання щодо організації відповідної підготовки молоді, закріплення в її життєвому та професійному досвіді умінь і навичок практичного характеру, оволодінні способами й методами вирішення ситуацій, які мають місце в суспільстві і які вимагають свого правильного вирішення [2, с. 44–50].

Організаційна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу полягає в створенні та підтримці ефективної інфраструктури для управління освітньою діяльністю за допомогою сучасних технологій, що може включати: розробку та підтримку цифровізованого освітнього процесу; моніторинг освітнього процесу; автоматизацію адміністративних процедур освітнього процесу тощо.

Інтерактивна модель навчання передбачає організацію та розвиток такого спілкування, що призводить до взаєморозуміння, взаємодії, колегіального вирішення загальних, але важливих для кожного учасника завдань. Її суть полягає в діалогових формах процесу пізнання, орієнтації на мобілізацію пізнавальних сил і прагнень учнів, посилення мотивації до навчання, пробудження самостійного інтересу до пізнання, становлення власних засобів діяльності, у розвитку вмій концентруватися на творчому процесі й одержувати від нього задоволення. Інтерактивний процес характеризується високою інтенсивністю комунікації, спілкування, обміном діяльністю, зміною та різноманітністю видів діяльності, процесуальністю (зміною станів учасників), цілеспрямованою рефлексією учасників діяльності, взаємодії. В інтерактивній моделі навчання стає актуальною вимога постійного зв'язку з життям [8, с. 320–325].

На наш погляд, інтерактивна функція інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу є ключовим елементом сучасного навчання, що передбачає функціонування освітнього середовища через використання віртуальних платформ, гейміфікацію та персоналізацію навчання. Інтерактивна функція підтримує безперервне навчання, дозволяючи учасникам навчатися у будь-який час і з будь-якого місця за допомогою мобільних додатків і хмарних технологій, що робить освітній процес більш ефективним, гнучким та орієнтованим на освітні потреби.

Інноваційна функція полягає у впровадженні новітніх технологій та методик у освітній процес, що сприяє підвищенню його якості та ефективності, та включає використання цифрових освітніх ресурсів, інтерактивних платформ, онлайн-курсів чи інших інноваційних інструментів, які дозволяють зробити освітній процес більш новітнім, гнучким та персоналізованим.

Безпекова функція забезпечує захист інформаційного простору освітніх установ від різних загроз, таких як кібератаки, витіки конфіденційної інформації, несанкціонований доступ до даних, що включає впровадження систем кібербезпеки, навчання учасників освітнього процесу основам інформаційної безпеки, а також постійний моніторинг та оновлення захисних заходів.

Аналітична функція полягає у зборі, аналізі та інтерпретації даних, що стосуються освітнього процесу, для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що включає моніторинг успішності, аналіз ефективності різних методик навчання, виявлення тенденцій та прогнозування результатів. За допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій можна автоматизувати процес збору та обробки даних, що дозволяє оперативно отримувати необхідну інформацію для вдосконалення освітнього процесу та підвищення його якості.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. Ст. 380.
2. Линовицька О. Основні функції освіти. Вісник Інституту розвитку дитини. 2014. С. 44–50.
3. Дзяна Г. О., Дзяний, Р. Б. Домінуюча роль комунікативної функції освіти в умовах інформаційного суспільства. Ефективність державного управління. 2021. № 62. <https://doi.org/10.33990/2070-4011.62.2020.205821>
4. Костецька Т.А. Інформаційна функція держави: конституційні та інституційні аспекти. Держава і право. 2010. № 47. С. 113–119.
5. Скакун О. Теорія права і держави. 4-те видання, стереотипне. Підручник. Київ : Алерта, 2021. 528 с.
6. Коренева І.М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів біології до реалізації функцій освіти для сталого розвитку: автореф. дис. докт. педаг. наук 13.00.04.

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка МОН України, Глухів, 2020. 38 с.

7. Гаращук О.В. Куценко В.І. Основні функції вищої освіти України в контексті її модернізації та євроінтеграції. Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами XXVII Міжнародної науково-практичної конференції, Ужгород – Будапешт, 26–29 листопада 2013 року /ред. кол. В.І.Смолянко (голова), І.В.Артёмов та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. Вип. 8(27). С. 7–16.

8. Розумна Т. Інтерактивна взаємодія як складова процесу підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015. № 43. С. 320–325.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.2.16>

МОСКВИЧ О.С.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ЗСУ

THE ESSENCE AND PECULIARITIES OF PERSONNEL TRAINING FOR THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE REFORM OF THE ARMED FORCES

Метою статті є: розкрити сутність та особливості підготовки кадрів для збройних сил України в контексті реформи ЗСУ. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано авторський підхід щодо тлумачення поняття «підготовка кадрів для збройних сил України». Аргументовано, що від якості підготовки кадрів для Збройних сил України напряму залежить те, наскільки ефективно та оперативно вони будуть виконувати завдання та функції, що покладені на них нормами чинного законодавства. Сформовано авторський підхід щодо переліку особливостей підготовки кадрів для ЗСУ. Наголошено, що кадрове забезпечення Збройних Сил України – це комплекс інструментів, способів та заходів, які в своїй діяльності використовують спеціально уповноважені суб'єкти, з метою створення умов для найбільш раціонального добору, розподілу, переміщення та просування кадрів, навчання та підготовки, оцінювання ефективності їх служби, соціального захисту та мотивації, тощо. А відтак, кадрове забезпечення, окрім всього зазначеного вище, априорі, є запорукою ефективного функціонування Збройних Сил України як цілісної системи, професійного виконання покладених на них завдань і функцій. Виходячи із зазначеного вище кадрове забезпечення ЗСУ є багатоаспектним явищем, яке включає в себе багато елементів, серед яких особливе та самостійне місце належить підготовці кадрів. Зроблено висновок, що від якості підготовки кадрів для Збройних сил України напряму залежить те, наскільки ефективно та оперативно вони будуть виконувати завдання та функції, що покладені на них нормами чинного законодавства. Як показала практика, саме підготовка військових – це запорука перемоги над ворогом. Тож, до ключових особливостей підготовки кадрів для ЗСУ слід віднести наступні: 1) різновекторність підготовки кадрів, яка має диференційований характер в залежності від того, на яку посаду в Збройних силах України претендує (або вже знаходиться) особа; 2) підготовка